

Türkiye’de Özel/Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Destek Eğitim Odası Uygulaması: Sorunlar ve Öneriler *

Batuhan NAR **

Hasan Said TORTOP ***

Özet

Türkiye özel eğitim gereksinimi olan bireylerden bir grup olan üstün/özel yetenekli öğrencilerin eğitimleri konusunda dünyada bu alandaki gelişmeleri geriden takip etmektedir. Bundan 20-30 sene önceki uygulamalardan biri olan destek eğitim odaları ülkemizde ancak 2015 yılında MEB’in çalışmalarıyla yasal zemine kavuşmuştur. Halbuki dünyada üstün özel yeteneklilerin eğitimindeki trend sınıf içi kaynaştırma ya da farklılaştırılmış öğretime doğru gitmektedir. Ülkemizde yeni olan bu uygulamaya geçişte bir takım problemlerde yaşanmaktadır. Bu problemlerin neler olduğu, uygulamadaki eğitimcilerin görüşleri dikkate alınarak düzenlemelere gidilmesi oldukça önemlidir. Bu çalışma, Türkiye’de üstün yetenekliler için destek eğitim odası uygulamaları hakkında bir derleme çalışmasıdır.

Yapılan araştırmalarda destek eğitim odası eğitimi almış ve bu odalarda çalışan sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu verilen hizmet içi eğitimin yetersiz olduğunu belirtmiş, bu eğitimlerin öğretmenlerin üstün/özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik farklılaştırılmış öğretim tasarımı hazırlayabilme yeterliliklerini yetiştirecek şekilde olmasını beklediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca fiziki ortamın iyileştirilmesi gerektiği, öğrencilerin potansiyellerini arttırabilmeleri ve becerilerini ortaya koyabilmeleri için gerekli donanım ve eğitim materyallerinin teknolojik gelişmelere uygun karşılandığı bir destek eğitimi odası beklentisi içerisinde oldukları araştırmalarda ortaya çıktığı görülmektedir. Destek eğitim odalarının

* Bu çalışma birinci yazarın yüksek lisans tezinin bir kısmıdır.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Öğretmen, Özel Alkev Okulları, İstanbul, Türkiye. E-mail: batuhan.nar@alkev.k12.tr

*** Doç.Dr., İstanbul Aydın Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-mail: hasantortop@aydin.edu.tr

etkili ve verimli çalışması için araştırmaların artırılması ve sonuçlarının uygulamaya sokulması tavsiye edilebilir.

Anahtar Kelimeler: *Üstün/Özel yetenekli öğrenciler, destek eğitim odası, sınıf öğretmeni*

Resource Room Applications Forgiftedstudents in Turkey: Problems And Implications

Abstract

Turkey is struggling to keep abreast of any developments in the field of education of the gifted and talented students which is a group of individuals who need special education. The support training rooms, one of the applications 20-30 years ago, have reached the legal basis in our country only in 2015 with the efforts of Ministry of National Education. However, the trend in the education of the gifted and talented students in the world is towards inclusive or differentiated education. Many problems have been experienced in the transition to this new strategy in our country. It is very important to uncover the problems and plan regulations by taking the practitioners’ opinions into account. This research is a review study about resource room application for gifted students in Turkey. The conducted researches showed that, majority of the classroom teachers who were trained for support training room and working in these rooms stated that in-service trainings were inadequate and they also stated that they were expecting to be competent enough to prepare differentiated instruction designs for the gifted and talented students. The researches also showed that the teachers are expecting improved physical environment and up-to-date teaching and technological materials in support training room which is necessary for the students to increase their potential and to demonstrate their skills. For more effective and efficient support training rooms, the number of the researches should be increased and the results should be put into practice.

Keywords: *Gifted and talented students, Support training room, Classroom teacher*

Giriş

Türkiye’de özel eğitim hizmetlerinde önemli ve ihmal edilen bir alan olan özel/üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi 2000’li yılların başında Bilim ve Sanat Merkezlerinin (BİLSEM) açılmasıyla hızlanmıştır. Bilim ve Sanat Merkezleri uygulaması, üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde gruplama stratejilerinden kısmi zamanlı, homojen gruplamaya girmektedir (Tortop, 2015). Bilim ve Sanat Merkezleri üstün yetenekli öğrencilerin destek eğitim hizmetleri aldıkları kurumlar olup, üstün yetenekli öğrenciler bu kurumlar hakkında olumlu algıya sahiptirler (Kunt ve Tortop, 2013). Bu öğrencilerin eğitimlerinde Bilim ve Sanat Merkezleri şeklindeki bu yarı zamanlı gruplama stratejisinin uygulanması durumu yerine, kendi okullarında ve imkanlar düzeyinde, sınıfında farklılaştırılmış öğretim stratejilerinin (Tortop, 2015a) kullanılarak bütünleştirme uygulamalarının yapılması gelişmiş ülkelerde tercih edilen bir yol olarak görülmektedir (Brulles, Peters, & Saunders, 2012). Gelişmiş ülkelerdeki bu eğitimsel yaklaşımlardan biri de kaynak oda (resourceroom) modelidir (Salend, 2005; Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Kaynak oda yaklaşımında üstün yetenekli öğrenciler, normal sınıftan haftalık ders saatinin %30-40 oranında alınarak eğitimsel ihtiyaçları doğrultusunda donatılmış sınıfta eğitimlerine devam ederler (Azano, Callahan, Missett, & Brunner, 2014).

Ancak gelişmiş ülkelerde 1990’lı yıllarda yaygın olan kaynak oda ya da ayrılıp-gelme (pullout) modelleri artık yerini bütünleştirme uygulamalarına bırakmaya başlamıştır. Bütünleştirme uygulamalarında ise üstün yetenekli öğrenciler sınıftan ve arkadaşlarından koparılmadan kendi yetenek özelliklerine göre eğitime eğitime alınır. Bu uygulamayı yapabilmesi için sınıf öğretmenin üstün yetenekliler için farklılaştırılmış öğretim tasarımı üzerine eğitim almış olması gereklidir (NAGC, 2016; Tortop, 2015a). Üstün yetenekli öğrencilerin okul içinde kaynaştırması ile ilgili uygulamalardan biri olan Destek Eğitim Odası Uygulaması 18 Mayıs 2015 tarih ve 5157845 sayılı genelge (MEB, 2015) ile yasal zemine kavuşmuştur. Bu gelişme Türkiye için üstün yetenekli eğitimi için önemli bir adım gibi gözükse de dünyada üstün yetenekliler eğitimi ile ilgili çalışmaların destek eğitim odaları yerine sınıf içi bütünleştirmeye doğru olduğunun dikkatten kaçırılmaması gerekmektedir (Brulles & Winebrenner, 2011; Brulles et al., 2012; Tortop, 2015). Bu makalede Türkiye’de üstün yetenekli öğrenciler için destek eğitim odası uygulaması ve bu uygulamada yaşanan problemler hakkında tartışmalar yapılacaktır.

Üstün/Özel Yetenekli Öğrencilerde Kaynaştırma ve Destek Eğitim Odası Uygulaması

“Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilerin öğrenim gördüğü okul ve kurumlarda “Destek Eğitim Odası” açılması zorunludur.” (MEB, Destek Eğitim Odaları, 2015) Bu kapsamda sınıf öğretmenleri DEO’larında üstün/özel yetenekli öğrencilerle hafta içi eğitim-öğretim saatleri içerisinde ve dışında haftada en fazla 8 saat çalışabilmektedirler. Bu uygulama ile üstün yetenekli öğrenciler için eğitimsel stratejilerden biri olan gruplama uygulamasının bir türü olan destek eğitim odası sayesinde, örgün eğitim kurumları da üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde destekleyici bir konuma gelmiştir. Destek Eğitim Odası’nda öğretmenler üstün yetenekli öğrencilere yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) yaparlar. BEP’ler, özel gereksinimli öğrenci (özel yetenekliler de) için hazırlanan yazılı planlar (Tortop, 2015a) olup, bu planlar doğrultusunda destek eğitim odalarında özel eğitim uygulanır. Farklılaştırılmış öğretim, öğretim programlarında öğrencilerin hazırbulunuşlukları, ilgi ve öğrenme stilleri yönünde yapılan değişikliklerdir (Tortop, 2015). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde farklılaştırılmış öğretim olup 21 farklılaştırılmış öğretim stratejisi ve 10 müfredat farklılaştırma modeli Tortop (2015a) tarafından ele alınarak, eğitimciler için bir kılavuz kitap hazırlanmıştır. Üstün yetenekli öğrencilere yönelik BEP oluşturulması diğer özel eğitim gereksinimli öğrencilere nazaran farklılık göstermektedir. Örneğin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesinde Düzeyüstü Testler (Tortop, 2015) kullanılmalıdır. Destek eğitim odalarında eğitim veren öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitiminde farklılaştırılmış öğretim ile hizmetiçi eğitim verilmesiyle öğretmenlerde üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik özyeterliklerinde artış meydana getirebilir (Tortop, 2014). Destek eğitim odalarında çalışan öğretmenlerin hizmetiçi eğitimlerinin içeriğinde, tanılamaya yönelik gözlem formlarının oluşturulması, hazırbulunuşluk, ilgi ve öğrenme stillerinin belirlenmesi, farklılaştırılmış öğretim stratejilerinin değişik derslerde kullanımı, Maker farklılaştırma stratejileri, Bloom taksonomisine göre farklılaştırma, Williams Modeli, Kaplan Modeli, Bütünleştirilmiş Müfredat Modeli, Müfredat Sıkıştırma Modeli, Paralel Müfredat Modeli, Çoklu Menü Modeli ve ülkemizin üstün yetenekliler eğitimi alanında çalışma yapan kişiler tarafından ortaya konan ÜYEP Modeli (Sak, 2010) ve ÜYÜKEP Modeli

(Tortop, 2015b) ayrıca farklılaştırılmış öğretim tasarımının değerlendirilmesi gibi konular yer almalıdır (Tortop, 2015a; Tortop, 2016a).

Destek Eğitim Odası Öğrenme Ortamı ve Öğrenciye Dönük Materyaller

Destek eğitim odasının açılabilmesi için herhangi bir eğitim materyalinin bulunması zorunluluğu yoktur. Ancak öğrencilerin gereksinimine ve destek eğitim odasında alınan derse göre belirlenecek materyaller kullanılabilir (Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2016). Destek eğitim odasında bulundurulacak eğitim materyallerinin öğrencilerin eğitim performansını artıracak nitelikte olması önemlidir. Ayrıca bu materyallerin öğrencilerin yetenek alanları ve yetersizlik türüne de uygun olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Özel eğitime yönelik bu materyallerin karşılanmasına yönelik tedbirler, il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından alınmaktadır. Destek eğitim odasında kullanılacak materyallerin ücreti ise okul veya kurumun bağlı olduğu genel müdürlük bütçesinden karşılanmaktadır (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015).

Tablo 1. İlkokul kademesi için destek eğitim odası eğitim materyalleri

• 5N 1K Öğretim Seti	• Kesir Takımı
• Abaküs	• Mesafe Tahmin Oyunu
• Ahşap Geometrik Şekil Sıralama	• Müzik Aletleri Seti
• Beceri Küpü	• Okuma-Yazma Becerisi Öğretimi Seti
• Boncuk Dizme Seti	• Örüntü Oluşturma Kartları
• Bowling Oyunu	• Öykü Tamamlama Seti
• Boya Seti (Kuru, Pastel, Sulu, Parmak, Yüz)	• Kavram Kartları (Renk, Şekil, Sayı, Duygu, Giysiler, Taşıtlar, Meyveler, Sebzeler vb.)
• İp Geçirme Oyunları	• Zıt Kavram Kartları
• Domino	• Parça Bütün Eşleme
• Eksik Olanı Bulma Kartları	• Rakam Nesne Eşleme Kartları
• Eylem Kartları	• Sıralı Olay Kartları
• Geometrik Şekiller	• Sosyal Beceri Öğretimi Seti
• Hikâye Kitapları	• Tangram
• İlişki Kurma Kartları	• Üç Boyutlu Geometrik Şekiller
• İnteraktif Vücut Seti	• Yazma Öğeleri Seti

Kaynak: <https://orgm.meb.gov.tr>

Tablo 1’de destek eğitim odalarında eğitim gören ilkökul öğrencileri için Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından tavsiye edilen destek eğitim odası materyalleri verilmiştir. İlkokul kademesinde öğrencilerin soyut düşünme becerisi kazandırılmasına yönelik eğitim materyallerinin eklendiği dikkat çekmektedir.

Destek Eğitim Odaları İle İlgili Problemler

Eğitimsel/Öğretimsel Destek Boyutu

Nar (2017) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin düşünceleri irdelendiğinde, nerdeyse hepsi özel/üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili verilen eğitimin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu eğitimdeki yetersizlikler konusunda ise eğitimlerin genelde teorik oluşu, uygulamaya dönük olmayışı, etkinlik örneklerinin azlığı, materyal geliştirici olmaması gibi açılardan yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bazıları daha geniş bir zamana yayılan ve içerik olarak kapsamlı bir eğitimin verilmesi şeklinde önerilerde bulunmuşlardır. Tortop ve Dinçer (2016) yaptığı çalışmada öğretmenlerden bazılarının hizmetiçi eğitime katılımın mecburi olması yerine gönüllülük esasına dayanmasının daha verimli olacağını, daha uzun süreli ve uygulamalı eğitimin verilmesinin kaliteyi artıracığı yönünde beyanlarda bulunmuşlardır.

Yapılan Etkinlikler Boyutu

Nar (2017) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenleri destek eğitim odalarında yaptıkları etkinliklerin neler olduğu konusunda, zeka oyunları, sıra dışı düşünme becerilerini geliştirici etkinlikler, problem çözme becerilerini geliştirici etkinlikler, deneyler, şarkı besteleme çalışmaları, robotik çalışmalar vb. gibi etkinliklerin yapıldığını belirtmiştir.

Öğretimsel Materyal Boyutu

Nar (2017) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin çoğu destek eğitim odalarındaki materyal ve donanım hakkında, destek eğitim odalarının materyal açısından yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Üstün yetenekliler için destek eğitim odasında hangi araçların olması ile ilgili olarak öğretmenler, internet bağlantısı, belgesel videoları, akıl zekâ oyunları, robotik çalışmalar için malzemeler, bulmacalar, haritalar, laboratuvar malzemeleri, İngilizce öğretici materyallerin bulunması gerektiği ile ilgili

önerilerde bulunmuşlardır. Tortop ve Dinçer (2016) yaptığı çalışmada destek eğitim odalarında çalışan sınıf öğretmenleri materyal ve donanım ile ilgili olarak yetersizlik yaşadıklarını söylemişlerdir.

Öğretim Ortamı Boyutu

Nar (2017) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin destek eğitim odalarının öğretim ortamlarının yetersiz olduğunu belirttikleri görülmektedir. Bazı öğretmenler doğada gözlem ve merak uyandırabilecek tasarımlar olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunun yanında öğretim faaliyetlerinin ders dışı zamanlarda yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Tortop ve Dinçer (2016) yaptığı çalışmada öğretim ortamının ayrı bir destek odası olmaması halinde sorun olabileceğini, örneğin diğer öğrencilerin özel yetenekli sınıf arkadaşlarına yönelik olumsuz tutumlar içinde olmalarına yol açabileceğini belirtilmiştir.

Yönetimsel Düzenleme Boyutu

Nar (2017) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun destek eğitim odaların kurulumu ve çalışması ile ilgili olarak okul idarecileri ile sorun yaşamadığını belirtmişlerdir. Uygulamada yapılan raporların ve öğrenci dosyalarının yönetim tarafından zamanında ulaştırılmasında konusunda sıkıntılar yaşandığını belirtmişlerdir. Tortop ve Dinçer (2016) yaptığı çalışmada yöneticilerin materyal, odanın donanımı gibi konularda destek bulamadıklarını, bu sorunun sponsor gibi yollarla aşılabileceği bazı öğretmenler tarafından belirtilmiştir.

Ebeveyn Boyutu

Nar (2017) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin destek eğitim odaları uygulamasının kritik yönünü oluşturan aileler karşısında bir sıkıntı yaşanıp yaşanmaması sorusuna, büyük çoğunlukta sıkıntı olmadığını söylemişlerdir. Öyle ki ailelerin genel olarak memnuniyet içinde olduklarını, kendilerine destek olduklarını belirtmişlerdir. Tortop ve Dinçer (2016) yaptığı çalışmada öğretmenler, ailelerin memnun olduklarını, kendilerine bir çok konuda destek olduklarını belirtmişlerdir.

Öğretimin Farklılaştırılması Boyutu

Nar (2017) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin farklılaştırma çalışmaları ile ilgili öğrencilere ilgi, hazırbulunuşluk ve öğrenme stillerine göre araştırma becerileri ve deneysel çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir.

Öğrenci Tutumları Boyutu

Nar (2017) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu, destek eğitim odalarında eğitim alan üstün/özel yetenekli öğrencilerin mutlu, eğlenceli ve başarılarını artırmış bir şekilde eğitim gördüklerini belirtmişlerdir. Bu durumun artırılması için ise odanın görsel olarak daha donanımlı olması, alanında uzman kişilerin de çocuklarla ilgilenmesi gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Devamsızlık Boyutu

Nar (2017) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenleri, öğrencilerin derslere devamı konusunda genel olarak yüksek devam olduğunu ancak spesifik olarak bazı öğrencilerin devamsızlık yaptıklarını belirtmiştir.

Rehberlik ve Denetim Boyutu

Nar (2017) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin yarıya yakını rehber öğretmenlerin yeterli olmadığını, bir diğer yarısı ise öğrencileri gruplamalarında ve ders saatlerinin ayarlanması gibi konularda kendilerine destek olduklarını belirtmiştir.

Aile Eğitimi Boyutu

Nar (2017) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin yarıya yakını aile eğitimlerinin okul ve ilçe düzeyinde periyodik olarak yapıldığını söylemiştir. Bazı öğretmenler ise velilerin bu konularda eğitilmediğini ve çocuklarını yönlendirmede yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Tanılama Boyutu

Nar (2017) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu öğrencilerin tanılanması sürecinde hatalar yapıldığını, bu hataların, testler, zaman problemi, öğrenci seviyesi ve öğrenci tutumlarından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Diğer Konular Boyutu

Nar (2017) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin destek eğitim odaları ve diğer konular hakkında görüş ve önerileri istenmiştir. Nitelikli hizmet içi eğitimin yapılmasınıaltını çizmişlerdir. Nitelikliden kasıtlarının uygulamalı eğitim, etkinlik geliştirme eğitimleri, odalardaki eğitim sürelerinin uzatılması, eğiticileri özendirici çalışmalar ve üniversite iş birliği gibi öneriler olduğu görülmüştür. Bu görevi yapan eğitimcilerin kendi sınıflarından bağımsız olarak çalışması gibi önerilerde bulunmuşlardır. Tortop ve Dinçer (2016) yaptığı çalışmada bazı öğretmenler bu görevi yerine getirecek öğretmenlerin gönüllü ve arzulu kişilerden olması yönünde tavsiyede bulunmuşlardır.

Nar (2017) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin, üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin öz-yeterlik puan ortalaması en yüksek “Uygun Kişilik Özellik Yeterlik” boyutundadır (=4.28). En düşük boyut ise “Sorumluluk” boyutundadır (=3.71). Toplam puan ortalamasına bakıldığında ise =4.04 gibi iyi düzeyde olduğunu bulmuştur.

Tartışma ve Sonuç

Destek eğitim odaları ile ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşlerine başvuru alan çalışmalarda, öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitimler konusunda yetersiz olduğunu ve kendilerini de özel yetenekli öğrencilerin eğitimleri konusunda yetersiz hissettiklerini belirtmeleri oldukça önemlidir. Destek eğitim odalarında çalışacak öğretmenlere verilecek hizmet içi eğitimin özelliklerinin neler olması gerektiği ile ilgili olarak, teorik bilgi verilmesi yerine uygulama etkinlikler yapılması, öğretimin nasıl tasarlanacağını ve hangi stratejilerin uygulanması gerektiğini gösteren eğitimler verilmesi, bu eğitimlerin akademisyenler tarafından verilmesi, öğretim materyalinin hazırlanması ile ilgili yönünün de olması gibi önerilerde bulunmuşlardır (Tortop ve Dinçer, 2016). Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde kendilerinin yeterli hissetmeleri durumunun artmasının, bu öğrencilerin eğitimlerinde uygun öğretimsel yöntem, teknik ve strateji kullanmalarının olumlu yönde etkilediği ile ilgili bulgulara rastlanmıştır (Siegel, Moore, Mann, & Wilson, 2010; Rambo & McCoach, 2012; Dixon vd., 2014; Tortop, 2014). Türkiye’de öğretmenlerin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin yeterliklerini artıran bir hizmet içi eğitim uygulaması şeklinde TUBITAK destekli bir proje olarak yapılan çalışmada, “Üstün

Yetenekliler Eğitimine İlişkin Öz yeterlik Ölçeği” ile hizmetiçi eğitimin etkisi incelenmiştir. Yapılan bu hizmetiçi eğitimin etkili olduğu belirlenmiştir. Yapılan bu eğitimde, üstün yetenekli eğitiminin bi model üzerinden gidilmesi ilkesi ile Üstün Yetenekliler Üniversite Köprüsü Eğitim Programı (ÜYÜKEP) Müfredat Modeli’ne (Tortop, 2015b) göre farklılaştırılmış öğretim tasarımı hazırlamaları için yeterlilik düzeylerinin artırılması amaçlanmıştır (Tortop, 2014). (Tortop, 2015a) üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitimlerin müfredat farklılaştırma ve farklılaştırılmış öğretim stratejilerinin uygulanması şeklinde olması olduğunu belirtmektedir. Yapılacak öğretmen eğitimlerinde etkinlik hazırlama şeklinde yapılması, teorik alt yapıdan yoksun, herhangi bir farklılaştırılmış öğretim modeline yönelik hazırlanmayan ya da yapılmayan eğitimlerin amacını gerçekleştirme açısından zayıf olacağı düşünülmelidir (Akkaş ve Tortop, 2015). Tortop ve Dinçer (2016) yaptığı çalışmada destek eğitim odalarında çalışan sınıf öğretmenlerinin kendi branşlarındaki öğretmenler ile birbirlerini besleyici eşgüdümlü çalışmaların üstün yetenekliler eğitimine ilişkin öz yeterliklerinde artışa neden olabilir (Tschannen-Moran & Johnson, 2011). Öğretmenlerin bu nedenden ötürü zümreler şeklinde çalışmalarını tavsiye edilebilir.

Destek eğitim odasında görev yapan öğretmenlere yönelik verilecek hizmet içi eğitimlerde öğretmenlerin görüşlerinin dikkate alınarak, uygulamaya yönelik olması, etkinlik örnekleri içermesi gibi yönleri dikkate alınarak yapılması önerilebilir. Araştırmanın diğer bir bulgusu, öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine ilişkin algılarının yüksek oluşu durumudur (=4.04). Ancak öğretmenlerin üstün yetenekliler eğitimine ilişkin öz yeterlik algılarında en düşük boyutun ise sorumluluk boyutunda olması düşündürücüdür (=3.71). Öğretmenlerin üstün yeteneklilerin eğitimiyle ilgili kendilerini sorumlu hissetmeleri ile ilgili maddelere “Üstün yetenekli öğrencilerin özel eğitim gereksinimlerini karşılamada öğretmenler sorumludur.”, “Üstün yetenekli öğrencilerin bilişsel/duyuşsal gelişimlerini sağlamada öğretmenler sorumludur.”, “Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencilerin eğitimiyle ilgili kendilerini yetiştirmeleri sorumlulukları arasındadır” çok fazla katılmadıkları görülmektedir. Bu konuda üstün yetenekli öğrencilerin hakları konusunda seminerlerin eğitim içeriklerine konması gerekir (Levent, 2011).

Araştırmada, öğretmenlerin yarısı destek eğitim odalarında eğitim alan öğrencilerin ailelerine yönelik verilen eğitimin yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Özel eğitim ile ilgili ilkeler arasında aile katılımının önemi vurgulanmaktadır. Öğrencilerin bireyselleştirilmiş eğitim programı tasarlanırken BEP ekibinde aile de yer almaktadır (MEB, Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği, 2008). Özel yetenekli öğrencilerin ailelerinin de bu öğrencilerin eğitimleri ile ilgili süreçlere aktif katılımı sağlanmalıdır. Bu aktif katılımı destekleyici aile eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir (Tortop, 2016). Araştırma sonucunda destek eğitim odalarındaki başarıyı destekleyici olarak aile eğitim programlarının da hazırlanması önerilebilir.

Araştırma sonucunda destek eğitim odasında görev yapan öğretmenler yaptıkları etkinlikler ile ilgili olarak zekâ oyunları, sıra dışı düşünme etkinlikleri, problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler, deneyler, şarkı besteleme, robotik çalışmalar vb. gibi çalışmalar olduğunu belirtmişlerdir. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde zekâ alt becerilerini, yaratıcılıklarını düşünme becerilerini, bilime karşı merak bilgilerini, sanat, spor gibi alanlara yönelmelerini sağlayıcı, geleceğin trendi olacak teknolojik yeterlikleri geliştirici eğitimlerin verilmesi tavsiye edilmektedir (Tortop, 2015a).

Öğretmenler bu odalardaki materyal ve donanım hakkında genel olarak yetersizlik olduğunu belirtmişlerdir. Üstün yetenekliler için destek eğitim odasında neler bulunması gerektiği ile ilgili olarak öğretmenler, internet bağlantıları, belgesel videoları, akıl zekâ oyunları, robotik ürünler, bulmacalar, haritalar, laboratuvar malzemelerigibi başlıklar belirtmişlerdir. Öğretmenlerin destek eğitim odalarında materyal yetersizliğini belirtmiş olmaları önemli bir bulgudur. Yasal düzenleme ile hızlıca açılmaya çalışılan destek eğitim odalarında hangi materyallerin lüzumlu olarak bulunması gerektiği ile ilgili (standart olarak) kararların alınması önerilebilir.

Öğretmenlerin daha önceki materyal yeterliliği açısından verdikleri yanıtlara paralel olarak öğretim ortamlarının da kullanışsız olduğu beyanlarınınbaskın olduğu görülmektedir. Bazı öğretmenler doğada gözlem ve merak uyandırabilecek tasarımlar olması gerektiğini söylemektedir. Zaman anlamında ders dışı zamanın daha fazla olması gerektiği de söylenen

bir başka gerekliliktir (Tortop, 2012). Alan gezileri üstün yeteneklilerin eğitiminde öğretimsel araçlardan bir tanesidir. Öğretmenlerden bazılarının okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılması gerektiğini ifade etmesi oldukça önemlidir. Bunun yanında okul içinde özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için ayrılan destek eğitim odalarının belli standartlarda olması, bazı atölye çalışmalarını yapabilmeye ilgili donanımın sağlanması önerilebilir.

Katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu, destek eğitim odaların dizaynı ve çalışması ile ilgili olarak kurum idarecileri ile sorun yaşamadığını, sadece rapor ve dosyalarının kendilerine zamanında ulaştırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Özel eğitim hizmetlerinin kurum içerisinde uyum ve koordine içerisinde yapılmasının etkili bütünleştirme ve kaynaştırma için önemli olduğu artık aşikârdır (Diken, 2013). Bu açıdan destek eğitim odaları ile ilgili yönetsel sorunların minimize edilmesi ile ilgili gerekirse kurum yöneticilerinin de belli bir eğitime alınması önerilebilir.

Katılımcı öğretmenler destek eğitim odaları uygulamasının önemli bir bileşeni olan aileler karşısında bir sıkıntı yaşanıp yaşanmaması sorusuna, yüksek oranda sıkıntı olmadığını söylemişlerdir. Ayrıca ailelerin süreçte destekçi ve iş birlikçi olduklarını söylemişlerdir. Fakat öğrenci seviyelerini kabullenmeyen veliler de bulunmaktadır. Bu bulgu üstün yetenekli eğitiminde ailelerin destek eğitim odaları gibi eğitimsel bir uygulamaya ne kadar ihtiyaçları olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Dinçer ve Tortop’un (2016) yaptığı çalışmayla da benzer bir bulguya rastlanmaktadır.

Katılımcılar farklılaştırma çalışmaları ile ilgili öğrencilere ilgi, alaka ve düzeylerine göre araştırma becerileri ve deneysel çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Destek eğitim odalarında özel yetenekli öğrenciler için yapılan etkinliklerin farklılaştırma özelinden ayrılmaması gerektiği önerilebilir.

Katılımcılar öğrencilerin çoğunluğunun mutlu, eğlenceli ve başarılarını artırmış bir şekilde eğitim gördüklerini belirtmişlerdir. Bu durumun gelişmesi için ise odanın görsel olarak daha donanımlı olması, alanında uzman kişilerin de çocuklarla ilgilenmesi gibi önerilerde bulunmuşlardır. Destek eğitim odalarında eğitim gören öğrenciler bu eğitimler ile akademik ve sosyal duygusal açıdan tatmin olmuşlardır. Ancak odaların

fiziki şartlarının daha işlevsel olması ve eğitimcilerin de alanlarında yetkin kişiler olması önerilebilir.

Öğretmenler öğrencilerin derslere devamı konusunda genel olarak yüksek devam olduğunu ancak spesifik olarak bazı öğrencilerin devamsızlık yaptıklarını belirtmiştir. Bu bulguya dayanarak rehberlik ve yönetsel açıdan devam sorunu yaşayan öğrencilerin nedenlerini ortadan kaldıracak ve devama teşvik edecek çalışmalar önerilebilir.

Katılımcıların yarıya yakını rehber öğretmenlerin yeterli olmadığını, bir diğer yarısı ise öğrencileri gruplamalarında ve ders saatlerinin ayarlanması gibi konularda kendilerine destek olduklarını belirtmiştir. Eğitimde rehberliğin öneminin nedeni büyük olduğu artık tartışılmaz bir gerçektir. Özel yetenekli öğrenciler için de tıpkı bir koç ya da lala gibi yakın destek veren rehberlik modeli önerilebilir.

Katılımcıların yarıya yakını aile eğitimlerinin okul ve ilçe düzeyinde periyodik olarak yapıldığını söylemiştir. Bazı öğretmenler ise velilerin bu konularda eğitilmediğini ve çocuklarını yönlendirmede yetersiz kaldığını belirtmiştir. Bu bulguya dayanarak bakanlık bünyesinde ve rehberlik araştırma merkezlerince ailelere çocukların özellikleri, yaklaşımlar ve yapılan çalışmalar hakkında seminerler vermesi önerilebilir.

Öğretmenlerin yüksek çoğunluğu öğrencilerin keşif sürecinde hatalar yapıldığını, bu hataların, testler, zaman problemi, öğrenci seviyesi ve öğrenci tutumlarından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Destek eğitim odalarının ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin ilk durağı ve belki de en önemli aşaması tanılamadır. Yapılan eğitimlerin verimliliğinin ne kadar etkili olduğu tanılamadaki düşük hata oranıyla bağlantılı olacaktır. Yerli zekâ testlerini, standardizasyonu sağlanmış testleri ve testi yapan eğitimcileri gözden geçirmek bu konuda önerilebilir.

Özetle, öğretmenlerin kaliteli ve nitelikli hizmet içi eğitimin yapılmasını istedikleri görülmüştür. Nitelikli ve kaliteli hizmetiçi eğitimden ise ne kastettiklerini uygulamalı, etkinlik temelli, öğretim tasarımı ve materyal geliştirici, akademik ve bilimsel temeli olan şekilde olduğu görülmektedir. Bu noktada üniversitelerle işbirliği yapılması önerilmektedir. Ülkemizde

yeni olan özel yetenekliler için destek eğitim odaları uygulamalarının verimliliğinin artırılması için nitel ve nicel araştırmalarının artırılması önerilebilir.

Kaynaklar

- Akkaş, E., & Tortop, H.S. (2015). Üstün Yetenekliler Eğitiminde Farklılaştırma: Temel Kavramlar, Modellerin Karşılaştırılması ve Öneriler. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 2(2), 31-44.
- Azano, A. P., Callahan, C. M., Missett, T. C., & Brunner, M. (2014). Understanding the experiences of gifted education teachers and fidelity of implementation in ruralschools. *Journal of Advanced Academics*, 25(2), 88-100.
- Brulles, D., Peters, S. J., & Saunders, R. (2012). School wide mathematics achievement within the gifted cluster grouping model. *Journal of Advanced Academics*, 23(3), 200-216.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F., (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (8. Baskı), Ankara: Pegem yayıncılık.
- Dixon, F.A., Yssel, N., McConnell, J.M., & Hardin, T. (2014). Differentiated instruction, Professional development, and teacher efficacy. *Journal for the Education of the Gifted*, 37(2), 111-127.
- Kunt, K & Tortop, H.S. (2013). Türkiye’deki üstün yetenekli öğrencilerin bilim ve sanat merkezlerine ilişkinmetaforik algıları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), Özel Sayı, 117-127.
- Lassig, C. J. (2009). Teachers’ attitudes towards the gifted: the importance of Professional development and school culture. *Australasian Journal of Gifted Education*, 18(2), 32-42
- MEB, BİLSEM Yönergesi, (2007). <http://meb.gov.tr>.
- MEB, Destek Eğitim Odaları (2016). <http://meb.gov.tr>.
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: Sage Publication. NAGC, National Association for Gifted Children. <https://www.nagc.org/>.
- Rambo, K. E., & McCoach, D. B. (2012). Teacher attitudes toward subject-specific acceleration: Instrumentdevelopmentandvalidation. *Journal for the Education of the Gifted*, 35(2), 129-152.
- Robson, C., (2001). *Real world research*. USA: Blackwell Publishers.

- Sak, U. (2009). *Üstün yetenekliler eğitim programları: Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerine eğitimlerinde model bir program*. Ankara: Maya Akademi Yayınevi.
- Sak, U. (2011). Üstün yetenekliler eğitim programları modeli (ÜYEP) ve sosyal geçerliği. *Eğitim ve Bilim*, 36(161).
- Salend, S. J. (2005). *Creating inclusive classroom* (5th ed.) NJ: Pearson Education.
- Siegel, D., Moore, M., Mann, R. L., & Wilson, H. E. (2010). Factors that influence in-service and preservice teachers' nominations of students for gifted and talented programs. *Journal for the Education of the Gifted*, 33(3), 337-360.
- Sucuoğlu, B., ve Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Tortop, H.S. (2014d). Examining the effectiveness of the in-service training program for the education of the academically gifted students in Turkey: a case study. *Journal for the Education of the Young Scientist and Giftedness*, 2(2), 67-86.
- Tortop, H.S. (2015a). *Üstün zekâlılar eğitiminde farklılaştırılmış öğretim müfredat farklılaştırma modelleri*. Düzce: Genç Bilge Yayıncılık.
- Tortop, H.S. (2015b). *Üstün Yetenekliler Üniversite Köprüsü Eğitim Programı ÜYÜKEP Modeli*. Düzce: Genç Bilge Yayıncılık.
- Tortop, H.S. (2016a). Üstün yetenekliler eğitiminde farklılaştırma modeller, sorunlar ve öneriler. *Öğretmen Dünyası, Ağustos Sayısı*, 13-16.
- Tortop, H.S. (2016b). Tecrübe Etkileşimi Vasatında Araştırmalarla Zenginleştirilmiş Uygulamalı (TEVAZU) üstün yetenekliler aile eğitim programının etkililiğinin araştırılması. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 3(1), 87-98.
- Tortop, H.S., & Kunt, K. (2013). İlköğretim öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitimine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(2), 441-45.
- Tschannen-Moran, M., & Johnson, D. (2011). Exploring literacy teachers' self-efficacy beliefs: Potential sources at play. *Teaching and Teacher Education*, 27, 751-761.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.